

Rolnummer 5501
Arrest nr. 119/2013 van 7 augustus 2013

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door het Hof van Beroep te Brussel.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en M. Bossuyt, de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul en F. Daoût, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter R. Henneuse, bijgestaan door de griffier F. Meersschant, onder voorzitterschap van emeritus voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij arrest van 27 september 2012 in zake de nv « Fortis Bank » (thans de nv « BNP Paribas Fortis ») tegen de bvba « Medicoeur Albeau », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 12 oktober 2012, heeft het Hof van Beroep te Brussel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek, in die zin geïnterpreteerd dat die bepaling niet van toepassing is op de kredietopeningen – en in het bijzonder op de openingen van een niet-wederopneembaar krediet – de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre de ontleners verschillend worden behandeld terwijl zij zich in een identieke situatie bevinden ? ».

Memories zijn ingediend door :

- de nv « BNP Paribas Fortis », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1000 Brussel, Warandeberg 3;
- de bvba « Medicoeur Albeau », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 5500 Dinant, Rempart d'Albeau 1;
- de Ministerraad.

De nv « BNP Paribas Fortis » en de Ministerraad hebben memories van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 15 mei 2013 :

- zijn verschenen :
  - . Mr. J.-P. Buyle, advocaat bij de balie te Brussel, voor de nv « BNP Paribas Fortis »;
  - . Mr. R. Hardy, tevens *loco* Mr. F. Glansdorff, advocaten bij de balie te Brussel, voor de bvba « Medicoeur Albeau »;
  - . Mr. P. Schaffner, advocaat bij de balie te Brusse, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en T. Merckx-Van Goey verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeskil

Op 27 juni 2000 wordt een kredietovereenkomst gesloten tussen de nv «BNP Paribas Fortis» en de bvba «Medicoeur Albeau», waarbij aan die laatstgenoemde een krediet van 7 000 000 Belgische frank wordt toegekend voor de financiering van de aankoop van een onroerend goed. In de overeenkomst wordt bepaald dat het krediet opneembaar is tot 30 september 2000 en dat geen enkele vervroegde terugbetaling toegestaan is. Daarin wordt eveneens bepaald dat, indien op 30 september 2000 het krediet niet volledig is opgenomen, de vennootschap een wederbeleggingsvergoeding verschuldigd is, berekend volgens de in de overeenkomst vastgestelde methode.

De bvba «Medicoeur Albeau» neemt vóór 30 september 2000 in één keer het volledige aan haar toegekende krediet op.

Op 20 december 2002 sluiten dezelfde partijen een overeenkomst voor een lening op afbetaling voor beroepsdoeleinden voor een bedrag van 72 333 euro met het oog op de aankoop van medisch materiaal. De overeenkomst spreekt zich niet uit over de mogelijkheid om de door de bank toegekende lening vervroegd terug te betalen.

Op 27 april 2004 sluiten dezelfde partijen opnieuw een kredietovereenkomst op afbetaling voor een bedrag van 17 918,89 euro met het oog op de aankoop van meubilair. Het krediet, dat uiterlijk op 30 mei 2004 in één keer en voor het volledige bedrag diende te worden opgenomen, wordt opgenomen op 30 april 2004.

De overeenkomst maakt de vervroegde terugbetaling mogelijk onder voorbehoud van een wederbeleggingsvergoeding die grotendeels op dezelfde manier is berekend als de wederbeleggingsvergoeding waarvan sprake was in de overeenkomst van 27 juni 2000, met een minimum van 250 euro.

Op 17 maart 2005 sluiten dezelfde partijen een nieuwe kredietovereenkomst op afbetaling voor een bedrag van 8 470 euro voor de financiering van niet nader bepaalde aankopen. Het krediet moet in één keer, voor het volledige bedrag, worden opgenomen uiterlijk op 10 april 2005. Het wordt opgenomen op 13 mei 2005.

De overeenkomst maakt de vervroegde terugbetaling mogelijk middels een wederbeleggingsvergoeding die grotendeels op dezelfde manier is berekend als de wederbeleggingsvergoeding waarvan sprake was in de overeenkomst van 27 juni 2000, met een minimum van 250 euro.

Teneinde de opheffing te verkrijgen van de hypothecaire inschrijving die genomen was tot waarborg van de eerste kredietovereenkomst, stort de instrumenterende notaris op 4 augustus 2005 het verschuldigde saldo aan de bank, in geval van vervroegde terugbetaling van de vier kredietovereenkomsten op datum van 30 juni 2005, waarbij dat bedrag, voor de vier overeenkomsten, een wederbeleggingsvergoeding omvat die voor de eerste, derde en vierde overeenkomst is berekend volgens de in de overeenkomst van 27 juni 2000 vastgestelde methode en voor de tweede overeenkomst is vastgesteld op het maximumbedrag waarin artikel 1907bis van het Burgerlijk Wetboek voorziet. Overeenkomstig de definitieve berekening door de bank bedragen de wederbeleggingsvergoedingen 29 330,29 euro voor de eerste overeenkomst, 531,33 euro voor de tweede, 250 euro voor de derde en 1 475,22 euro voor de vierde.

Bij dagvaarding van 12 april 2006 dagvaardt de bvba «Medicoeur Albeau» de bank voor de Rechtbank van koophandel te Brussel teneinde de terugbetaling te verkrijgen van de vier wederbeleggingsvergoedingen.

Bij zijn vonnis waartegen voor de verwijzende rechter hoger beroep is aangetekend, veroordeelt de Rechtbank van koophandel te Brussel de bank ertoe aan de vennootschap het bedrag van 26 311,90 euro terug te betalen, namelijk het volledige bedrag van de wederbeleggingsvergoeding betreffende de tweede overeenkomst, vermeerderd met het bedrag dat, voor de eerste, de derde en de vierde overeenkomst, het bij artikel 1907bis van het Burgerlijk Wetboek toegestane maximum overschrijdt.

De bank stelt tegen dat vonnis hoger beroep in voor de verwijzende rechter. Die laatste oordeelt dat zowel het beginsel van de wilsautonomie als de veronderstelde economische gegrondheid van het bedrag van de wederbeleggingsvergoeding, die elk rechtsmisbruik vanwege de bank zou uitsluiten, alleen kunnen worden onderzocht in zoverre wordt aangetoond dat artikel 1907bis van het Burgerlijk Wetboek, bepaling die afwijkt van het gemeen recht, niet van toepassing is op het voor hem hangende geschil.

In dat opzicht merkt de verwijzende rechter op dat het toepassingsgebied van artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek is beperkt tot de lening op intrest. Hij is echter van mening dat, in tegenstelling tot de lening op intrest, die een zakelijke en in principe eenzijdige overeenkomst is, de kredietopening een consensuele, en synallagmatische overeenkomst onder bezwarende titel is.

Hieruit volgt dat, volgens de verwijzende rechter, de kredietovereenkomsten van 27 juli 2000, 27 april 2004 en 15 maart 2005 louter consensuele overeenkomsten zijn, waarbij het gegeven dat het krediet, voor sommige ervan, in een keer voor het volledige bedrag en binnen een relatief korte periode moet worden opgenomen, het niet mogelijk maakt die overeenkomsten opnieuw te kwalificeren als leningsovereenkomsten. Die overeenkomsten kunnen dus, volgens de verwijzende rechter, niet vallen onder het toepassingsgebied van de in het geding zijnde bepaling, ook al is hij van mening dat die bepaling tevens van toepassing is op de leningsovereenkomsten waarin de wederbeleggingsvergoeding niet is vastgesteld in de overeenkomst zelf.

De verwijzende rechter merkt daarentegen op dat, in het kader van de leningsovereenkomst op afbetaling van 20 december 2002, de bank op eigen initiatief de limiet heeft toegepast die door de in het geding zijnde bepaling is vastgelegd op de wederbeleggingsvergoeding, waarbij het ontegensprekelijk gaat om een overeenkomst die valt onder het toepassingsgebied van artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek. De verwijzende rechter is van mening dat die wederbeleggingsvergoeding niet moet worden terugbetaald, om de enige reden dat die niet in de leningsovereenkomst was bepaald, waarbij de vervroegde terugbetaling moet worden gezien als de opzegging van een overeenkomst van bepaalde duur, waarvoor de toestemming van de bank afhankelijk kan zijn van de betaling van een wederbeleggingsvergoeding.

Na ten aanzien van de drie andere wederbeleggingsvergoedingen te hebben vastgesteld dat, enerzijds, geen enkel stuk van het dossier toeliet aan te tonen dat de ontlende vennootschap had ingestemd met het bedrag ervan en, anderzijds, die vergoedingen niet konden worden gelijkgesteld met strafbedingen, in zoverre het niet gaat om een schadevergoeding voor het niet uitvoeren van een overeenkomst, maar om het aanbieden van een compensatie voor de mogelijkheid om de overeenkomst eenzijdig op te zeggen zoals bepaald in die overeenkomst of in onderlinge overeenstemming aanvaard door de partijen, gaat de verwijzende rechter in op het verzoek van de ontlende vennootschap om aan het Hof een vraag te stellen over de grondwettigheid van de in het geding zijnde bepaling.

Hij stelt immers vast dat de vraag van belang is om het voor hem hangende geschil op te lossen, aangezien, in de veronderstelling dat de niet-toepassing van de in het geding zijnde bepaling op alle of bepaalde kredietopeningen een discriminerende lacune vormt, het Hof zou kunnen oordelen dat het gaat om een intrinsieke lacune en een norm zou kunnen aanreiken die van toepassing is in het kader van het geschil dat hij moet beslechten. De verwijzende rechter merkt overigens op dat de rechtsleer vragen heeft bij de verantwoording voor een dergelijk verschil in behandeling, meer bepaald ten aanzien van de openingen van een niet-wederopneembaar krediet, zoals te dezen.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. De bvba « Medicoeur Albeau », geïntimeerde partij voor de verwijzende rechter, merkt op dat de in het geding zijnde bepaling op algemene wijze is opgevat, zoals blijkt uit het opschrift ervan en het feit dat zij in het Burgerlijk Wetboek is opgenomen. De wetgever wilde de strijd aanbinden tegen de onrechtmatige wederbeleggingsvergoedingen die de kredietgever eiste in geval van vervroegde terugbetaling, ongeacht het type overwogen krediet. De limiet vastgesteld op zes maanden intresten zou, volgens die partij, zijn geïnspireerd op de vroegere idee volgens welke de vervroegde opzegging van de overeenkomst de bank een schade berokkent die hoofdzakelijk neerkomt op niet geïnde intresten zolang de vervroegd terugbetaalde bedragen niet opnieuw zijn belegd.

Diezelfde partij onderstreept voorts dat zowel de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet als de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet de wederbeleggingsvergoeding die van de schuldenaar kan worden geëist in geval van vervroegde terugbetaling strikt beperken, ook al erkent die partij dat die wetten niet van toepassing zijn op de beroepskredieten.

A.1.2. De bvba « Medicoeur Albeau » merkt voorts op dat hoewel de in het geding zijnde bepaling meestal in die zin wordt geïnterpreteerd dat zij alleen van toepassing is op de leningen op intrest, waardoor de kredietinstelling in staat is overdreven vergoedingen te eisen in geval van vervroegde terugbetaling van een krediet dat niet de vorm van een lening op intrest heeft, evenwel een andere interpretatie bestaat van de in het geding zijnde bepaling die in de rechtsleer en de rechtspraak wordt verdedigd en volgens welke die bepaling ook van toepassing zou zijn op de wederbeleggingsvergoeding in het kader van een overeenkomst voor een kredietopening.

A.1.3. Volgens die partij bevinden de begunstigen van een kredietopening en die van een lening op intrest zich in vergelijkbare situaties. In de praktijk zou immers weinig verschil bestaan tussen hun situatie, behalve de grotere vrijheid die de begunstigde in het kader van een kredietopening geniet ten aanzien van het ogenblik waarop de bedragen worden opgenomen.

Volgens die partij dient de vergelijkbaarheid van beide categorieën van schuldenaars te worden onderzocht op het ogenblik dat zij de door hen geleende bedragen vervroegd willen terugbetalen of daartoe door externe omstandigheden worden gedwongen. In dat stadium zou het echter vaststaan dat elk van die categorieën zich in een situatie van zwakte bevindt ten opzichte van de kredietinstelling en is onderworpen aan de financiële eisen die gelden bij het sluiten van de overeenkomst, die meestal een toetredingsovereenkomst is, of, bij ontstentenis daarvan, bij het aanvragen van de vervroegde terugbetaling.

A.1.4. De geïntimeerde partij voor de verwijzende rechter is voorts van mening dat het bekritiseerde verschil in behandeling niet redelijk verantwoord is. De wederbeleggingsvergoeding in het kader van de overeenkomsten inzake het openen van een beroepskrediet komt immers meestal neer op het verschil tussen de intresten die de kredietinstelling zou hebben geïnd, indien de bedragen niet vervroegd zouden zijn terugbetaald, en de intresten die die instelling op dat ogenblik op de interbancaire markt kan innen, hetgeen in de meeste gevallen ertoe zou leiden aan de kredietinstelling een aanzienlijke vergoeding toe te staan, ermee rekening houdend dat het interbancaire tarief doorgaans minder hoog is dan de intrestvoet die wordt toegepast op de overeenkomsten voor een kredietopening.

Diezelfde partij onderstreept bovendien dat, zelfs in geval van een aanzienlijke stijging van het interbancaire tarief, de kredietinstelling meestal voorziet in een financiële bescherming door een minimumbedrag van de wederbeleggingsvergoeding vast te stellen, die doorgaans niet minder kan bedragen dan zes maanden intrest.

Volgens de bvba « Medicoeur Albeau » zou die methode (« *funding loss* ») voor de berekening van de schade die de kredietinstelling lijdt in geval van een vervroegde terugbetaling, louter theoretisch zijn, in zoverre die instelling in werkelijkheid de vervroegd terugbetaalde bedragen onmiddellijk zal aanwenden om nieuwe kredieten toe te kennen onder vergelijkbare voorwaarden of voorwaarden die zelfs voordeliger zijn voor haar, in plaats van die op de interbancaire markt te beleggen.

Die partij besluit dat de door de kredietinstelling geleden schade niet verschilt naargelang de vervroegde terugbetaling betrekking heeft op een overeenkomst voor een lening op intrest dan wel een overeenkomst voor een kredietopening, zodat het verschil in behandeling niet redelijk verantwoord is, rekening houdend met de wil van de wetgever om de strijd aan te binden tegen de overdreven wederbeleggingsvergoedingen.

A.2.1. De nv « BNP Paribas Fortis », appellante voor de verwijzende rechter, merkt voorafgaand op dat de wederbeleggingsvergoedingen die zij int een onbetwistbare economische grondslag hebben, aangezien de kredietverstrekende bank zich moet financieren bij derden teneinde het krediet toe te kennen, hetgeen voor haar de verplichting met zich meebrengt om intresten te betalen op de lening die zij aangaat. Volgens die partij is het zo dat, wanneer de cliënt van de bank overgaat tot een vervroegde terugbetaling, die cliënt aan de bank niet langer intresten betaalt, terwijl de bank nog steeds ertoe gehouden is de intresten terug te betalen van de lening die zij heeft verkregen. Ook al worden de vervroegd terugbetaalde bedragen door de bank belegd, zou volgens die partij niet kunnen worden uitgesloten dat de intrestvoeten op dat ogenblik minder hoog zijn dan die waartegen de bank haar eigen lening heeft gesloten, zodat de bank een verlies zou kunnen lijden waartegen de wederbeleggingsvergoeding haar wil beschermen.

A.2.2. De nv « BNP Paribas Fortis » onderschrijft de analyse van de verwijzende rechter volgens welke de lening op intrest, enerzijds, en de overeenkomst voor een kredietopening, anderzijds, twee overeenkomsten van verschillende aard zijn, zodat het toepassingsgebied van de in het geding zijnde bepaling niet zou kunnen worden uitgebreid tot de overeenkomsten voor een kredietopening zonder de kredietsector aan het wankelen te brengen.

Bovendien is die partij van mening dat de wetgever nooit heeft gewenst het toepassingsgebied van de in het geding zijnde bepaling uit te breiden tot de overeenkomsten voor een kredietopening, zoals blijkt uit het opschrift van het hoofdstuk van het Burgerlijk Wetboek waarin de in het geding zijnde bepaling is opgenomen en uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 27 juli 1934, waarin niet wordt verwezen naar de kredietovereenkomsten, terwijl voor dat type van overeenkomsten reeds bepaalde specifieke reglementeringen bestonden.

Die appellante merkt voorts op dat de wetgever heeft getracht de kredietnemer, die zich meestal in een situatie van zwakte bevond, te beschermen tegen de misbruiken van de kredietverstrekker door de eerstgenoemde in staat te stellen van bij het begin het maximale bedrag te kennen van de vergoeding die hij in geval van vervroegde terugbetaling zou moeten betalen.

Zij betwist niet dat, naast de wil om de consumenten een voorzienbaarheid van het verschuldigde bedrag in geval van vervroegde terugbetaling te waarborgen, de wetgever eveneens heeft getracht hen te beschermen tegen woekerrente en misbruiken vanwege de kredietverstrekkers, maar zij is van mening dat dergelijke praktijken thans niet voorkomen bij een bankier die kredieten verstrekt. Zij is eveneens van mening dat vandaag niet meer zou kunnen worden gevreesd dat misbruik wordt gemaakt « van de zwakheid, de emoties of de onwetendheid van de kredietnemer », noch zou kunnen worden gesteld dat het nadeel van de kredietverstrekker zich beperkt tot het verlies van intresten gedurende de tijd die nodig is voor de wederbelegging van de vervroegd terugbetaalde bedragen. Volgens haar zou de in het geding zijnde bepaling nutteloos geworden zijn, behalve wat de voormelde vereiste van voorzienbaarheid betreft.

A.2.3. Voor diezelfde partij zijn de twee soorten overeenkomsten waarnaar in de prejudiciële vraag wordt verwezen, weliswaar vergelijkbaar, doch verschillend, niet alleen op juridisch vlak, maar ook op economisch. Aldus, hoewel de economische aspecten van beide overeenkomsten in sommige gevallen met elkaar kunnen overeenstemmen, onderstreept de appellante voor de verwijzende rechter dat, in tegenstelling tot een overeenkomst voor een lening op afbetaling, elke bepaling van een overeenkomst voor een kredietopening kan worden aangepast en dat de prijs van het krediet wordt bepaald volgens de specifieke kenmerken van elke overeenkomst.

Die partij is van mening dat de wetgever redelijkerwijs vermocht te beslissen alleen de kredietnemers te beschermen die een overeenkomst voor een lening op intrest hebben gesloten, rekening houdend met de economische zwakheid van de schuldenaars die doorgaans groter is in het kader van een leningsovereenkomst dan in het kader van een overeenkomst voor een kredietopening.

Diezelfde partij merkt daarnaast op dat de krachten van de markt ertoe leiden de situaties van de schuldenaars van de door de verwijzende rechter met elkaar vergeleken overeenkomsten dicht bij elkaar te brengen. Volgens haar zou het in het geding zijnde verschil in behandeling immers niet beletten dat de schuldenaars gelijk worden behandeld.

Die partij merkt in dat verband op dat, in het geval van een overeenkomst voor een lening op intrest, hoewel de kredietnemer van bij de aanvang het maximumbedrag kent van de wederbeleggingsvergoeding die hij in voorkomend geval zal moeten betalen in geval van een vervroegde terugbetaling, die bijkomende bescherming evenwel wordt afgewenteld op de intrestvoet die de bank hem voorstelt, in zoverre die het risico dekt van een verlies, ten gevolge van een vervroegde terugbetaling, waarvan het bedrag hoger zou liggen dan de wettelijke wederbeleggingsvergoeding, door het sluiten van een verzekering genomen door de bankier en afgewenteld op de aan de cliënt voorgestelde intrestvoet.

Omgekeerd kent, volgens die partij, in het kader van een overeenkomst voor een kredietopening, de kredietnemer bij de aanvang niet het bedrag van de wederbeleggingsvergoeding die hij in het geval van een vervroegde terugbetaling zal moeten betalen, maar de intrestvoet die hem door de bank wordt voorgesteld, zal lager liggen dan in het kader van een lening op intresten, daar de bank geen verzekeringspremie aan een derde moet betalen om het risico van een verlies ten gevolge van een vervroegde terugbetaling van zijn schuldenaar te dekken.

A.3.1. De Ministerraad merkt op dat de wetgever een zeer algemene draagwijdte heeft willen geven aan de in het geding zijnde bepaling, die, in de context van de crisis van 1929, bescherming moest bieden tegen de misbruiken op het vlak van kredieten, en in het bijzonder van hypothecaire kredieten, namelijk activiteiten die niet vallen onder de lening op intrest *stricto sensu* maar een moderne kredietactiviteit zijn.

Hij erkent evenwel dat de in het geding zijnde bepaling is opgenomen onder het hoofdstuk van het Burgerlijk Wetboek betreffende de lening op intrest, dat traditioneel wordt beschouwd als een zakelijke overeenkomst, zelfs indien de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de lening op intrest dat element niet uitdrukkelijk vermelden.

Volgens de Ministerraad is het toch zo dat de wetgever van 1934 op algemene wijze elke activiteit inzake het lenen van geld of inzake in geld opneembaar krediet wilde dekken.

De Ministerraad onderstreept voorts dat, kort na de aanneming van de in het geding zijnde bepaling, de theorie van de gekwalificeerde benadeling inzake leningen werd verankerd in artikel 1907ter van het Burgerlijk Wetboek, hetgeen opnieuw het algemene karakter van het door de wetgever nagestreefde doel zou aantonen. Voor het overige verwijst hij, onder de normen die nauw verbonden zijn met de in het geding zijnde bepaling, naar de wetgeving betreffende het consumentenkrediet en het hypothecair krediet, die het bedrag dat als wederbeleggingsvergoeding kan worden geïnd, eveneens beperkt.

A.3.2. De Ministerraad is van mening dat de in de prejudiciële vraag beoogde categorieën van personen voldoende vergelijkbaar zijn gelet op de economische dimensie van de verrichting die zij hebben afgesloten, los van het juridische, in essentie theoretische verschil dat tussen de twee in het geding zijnde overeenkomsten bestaat.

A.3.3. Volgens de Ministerraad berust het verschil in behandeling overigens op een objectief criterium, daar de twee in het geding zijnde overeenkomsten zich onderscheiden door objectieve en gemakkelijk te verifiëren criteria.

A.3.4. De Ministerraad is voorts in hoofdorde van mening dat het verschil in behandeling redelijk verantwoord is.

Hij geeft weliswaar toe dat, gelet op het algemene doel dat de wetgever nastreeft, het *a priori* moeilijk te verantwoorden kan lijken dat de in het geding zijnde bepaling niet van toepassing is op de overeenkomsten voor een kredietopening. Niettemin is de Ministerraad van mening dat rekening dient te worden gehouden met verschillende andere elementen die het mogelijk maken te besluiten tot het redelijk verantwoorde karakter van het verschil in behandeling.

De Ministerraad verwijst in de eerste plaats naar de precieze aard van de wederbeleggingsvergoeding, die ertoe strekt de ontstentenis van opbrengst van de voortijdig terugbetaalde bedragen te compenseren. De Ministerraad is echter van mening dat, vanuit dat oogpunt, de situatie verschilt naargelang de geleende bedragen speciën zijn waarvan het bezit is overgedragen aan de kredietnemer, dan wel speciën op rekening of elke andere vorm van koopkracht die is gevormd of overgedragen ten gunste van een gecrediteerde persoon en zonder materieel bestaan.

De Ministerraad onderstreept ook het bestaan van mechanismen voor de regulering van de activiteiten van de kredietinstellingen waartoe de gewone kredietverstrekker, die doorgaans als particulier op een gedereguleerde markt handelt, niet gehouden is.

Ten slotte onderstreept de Ministerraad dat andere wetsbepalingen de kredietnemer beschermen in het kader van sommige contracten die geen leningsovereenkomsten zijn in de strikte betekenis van het woord, zoals de overeenkomsten voor hypothecaire krediet of voor consumentenkrediet.

A.3.5. Voor het overige antwoordt de Ministerraad op het argument van de geïntimeerde partij voor de verwijzende rechter, in verband met het onevenredige karakter van de wederbeleggingsvergoedingen die zijn berekend volgens de « *funding loss* » techniek, dat dat gegeven de in het geding zijnde bepaling niet onevenredig kan maken, maar hoogstens toelaat die contractuele bedingen als onrechtmatig te beschouwen.

A.3.6. De Ministerraad ziet evenmin in, in tegenstelling tot wat de nv « BNP Paribas Fortis » beweert, hoe het doorberekenen van de kostprijs verbonden aan een verzekering tegen de variatie van de intrestvoeten het mogelijk zou maken de situaties van de twee categorieën van personen die in de prejudiciële vraag met elkaar worden vergeleken, dichter bij elkaar te brengen.

A.3.7. In ondergeschikte orde voert de Ministerraad aan dat een andere interpretatie van de in het geding zijnde bepaling mogelijk is, krachtens welke het bekriftiseerde verschil in behandeling niet zou bestaan. Volgens hem zou de in het geding zijnde bepaling in die zin kunnen worden begrepen dat het toepassingsgebied ervan alle overeenkomsten bevat waarmee een partij tegen betaling van een intrest terugbetaalbare fondsen ter beschikking zou stellen van de andere partij. Een dergelijke interpretatie zou volgens de Ministerraad kunnen worden gevolgd, rekening houdend met het door de wetgever nagestreefde doel en de afwezigheid van elke verwijzing naar het zakelijke karakter van de overeenkomst voor een lening op intrest in de relevante bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

A.3.8. De nv « BNP Paribas Fortis » verzet zich tegen die analyse, die zij niet gegrond acht. Bovendien is zij van mening dat de naleving van de rechtszekerheid zou vereisen dat een dergelijke interpretatie in elke hypothese alleen kan gelden voor de toekomst. Zo niet zou volgens die partij immers te vrezen vallen dat de ondernemingen die zijn gebonden door een kredietovereenkomst hun krediet massaal zullen terugbetalen of de herfinanciering ervan zullen aanvragen onder meer voordelige voorwaarden, gelet op de huidige lage intrestvoeten, hetgeen de kredietinstellingen op onrechtvaardige wijze benadeelt.

A.3.9. In zijn memorie van antwoord suggereert de Ministerraad voorts een andere mogelijke interpretatie van de in het geding zijnde bepaling, die ertoe zou moeten leiden de prejudiciële vraag ontkennend te beantwoorden en volgens welke de in het geding zijnde bepaling alleen van toepassing zou zijn op de vergoedingen die ertoe strekken de schade te vergoeden die voortvloeit uit de periode van improductiviteit van de geleende en vervroegd terugbetaalde fondsen, met uitsluiting van de vergoedingen die ertoe strekken het inkomensverlies te vergoeden ten opzichte van de winst die zou zijn gerealiseerd indien de overeenkomst niet vervroegd was opgezegd (« *funding loss* »).

A.3.10. In uiterst ondergeschikte orde is de Ministerraad van mening dat, mocht het Hof het verschil in behandeling discriminerend achten zonder een verzoenende interpretatie te volgen, het ook dan zou moeten vaststellen dat de discriminatie berust in een lacune in de wetgeving, zodat de prejudiciële vraag ontkennend zou moeten worden beantwoord.

A.3.11. De nv « BNP Paribas Fortis » treedt dat laatste argument van de Ministerraad bij.

- B -

B.1. Artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« Bij gehele of gedeeltelijke terugbetaling van een lening of [lees : op] interest kan in geen geval van de schuldenaar, buiten het terugbetaalde kapitaal en de vervallen interest, een vergoeding voor wederbelegging worden gevorderd, groter dan zes maanden interest, berekend over de terugbetaalde som en naar de in de overeenkomst bepaalde rentevoet ».

Dat artikel werd in hoofdstuk III (« Lening op interest ») van titel X (« Lening ») van het Burgerlijk Wetboek ingevoegd bij de wet van 27 juli 1934 « tot wijziging en aanvulling van artikel 1907 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de interest krachtens overeenkomst ».

B.2. Die bepaling vindt haar oorsprong in het initiatief van een bijzondere commissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers die er mee was belast verschillende wetsvoorstellen met betrekking tot de hypothecaire regeling te onderzoeken. Tijdens de werkzaamheden van die commissie is gepreciseerd :

« Ten eerste onder den indruk van de misbruiken die zich op hypothecair gebied voordoen, misbruiken welke een licht werpen op handelingen nauw verwant met den laagsten woekerhandel, waren de leden van de bijzondere commissie van oordeel, dat eene bijzondere wetgeving diende tot stand te komen tot invoering van het toezicht op de hypothecaire vennootschappen; zij waren insgelijks van gevoelen, dat dringende maatregelen dienden getroffen met het oog op de vennootschappen welke de wedersamenstelling regelen van aan derden ontleende kapitalen, zonder dat de in den loop van de overeenkomst in de kas dier vereenigingen gedane stortingen aan de leeners mogen tegengeworpen worden.

Gezien den ernstigen toestand, oordeelde de commissie een eerste initiatief te moeten nemen en legde zij aan den bevoegden Minister, die zijne instemming betuigde, een ontwerp voor tot wijziging van artikel 1907 B.W. betreffende de leening op interest » (*Parl. St.*, Kamer, 1933-1934, nr. 120, pp. 4 en 5).

De tekst van de Commissie werd licht geamendeerd tijdens de parlementaire debatten in de Kamer van volksvertegenwoordigers (*Parl. St.*, Kamer, 1933-1934, nr. 215-216, bijlage III; *Hand.*, Kamer, 26 juni 1934, p. 1696).

De Senaat stemde in met de aldus geamendeerde tekst na eraan te hebben herinnerd :

« Dit ontwerp sproot voort uit de beraadslagingen van de bijzondere Commissie belast door de Kamer met het onderzoek in zijn geheel van alles wat verband houdt met de kwestie van het zg. ‘ hypothecair moratorium ’. De Commissie en de Kamer maakten er een afzonderlijk ontwerp van, omdat, zoo de wet op de termijnen en het uitstel een tijdelijke wet is, de wet tot wijziging van artikel 1907 in den geest van haar opstellers een definitieve wijziging moet zijn van artikel 1907 van het Burgerlijk Wetboek.

Het nieuwe wetsontwerp betreft voornamelijk de hypothecaire leeningen terugbetaalbaar door delgingen en anuiteiten. Deze leeningen worden over het algemeen, hetzij geheel, hetzij door bemiddeling van hypothecaire vennootschappen en heel zelden door particuliere geldschietters verleend. De bepalingen en de berekeningen van dergelijke overeenkomsten zijn noodzakelijk ingewikkeld. De Commissie van de Kamer heeft terecht gewild dat de schuldenaar zich volkomen rekenschap kunne geven van de lasten die hij op zich neemt en willen beletten dat vennootschappen of geldschietters van de onwetendheid of van het vertrouwen van onvolledig ingelichte schuldenaars misbruik maken » (*Parl. St.*, Senaat, 1933-1934, nr. 165, pp. 1 en 2).

B.3. Aan het Hof wordt gevraagd of artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, indien het zo wordt geïnterpreteerd dat het alleen van toepassing is op de leningsovereenkomsten en niet op de overeenkomsten voor een kredietopening en in het bijzonder niet op de overeenkomsten voor de opening van een niet-wederopneembaar krediet.

Volgens de verwijzende rechter is de in geding zijnde overeenkomst voor een kredietopening een consensuele overeenkomst, die niet kan worden gelijkgesteld met een leningsovereenkomst.

Het is in die interpretatie dat het Hof de prejudiciële vraag beantwoordt.

B.4. In tegenstelling tot een overeenkomst voor een kredietopening, die een consensuele overeenkomst is krachtens welke de fondsen niet onmiddellijk ter beschikking worden gesteld van de gecrediteerde maar door deze kunnen worden aangewend wanneer en in de mate waarin hij zulks nodig zou achten, tegen betaling van zowel een commissie als een interest indien het om een som geld gaat, is de leningsovereenkomst een zakelijke overeenkomst krachtens welke de lener het volledige geleende bedrag eenmalig aan de ontlener overdraagt, tegen een terugbetaling, met interest, op een welbepaalde datum of vervaldatum en die is onderworpen aan bepaalde specifieke dwingende regels die zijn vastgesteld in titel X van het Burgerlijk Wetboek.

B.5. Het Hof moet nagaan of het verschil in behandeling redelijk verantwoord is, er mee rekening houdend dat de wetgever, in socio-economische aangelegenheden, over een ruime beoordelingsbevoegdheid beschikt.

B.6.1. Uit de parlementaire voorbereiding van de voormelde wet van 27 juli 1934 blijkt dat artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek in hoofdzaak de schuldenaars van hypothecaire leningen wil beschermen tegen de misbruiken van professionele geldschieters.

Hoewel de wetgever de bescherming van een bijzondere categorie van kredietnemers wilde verzekeren, blijkt uit de bewoordingen zelf van de bepaling, alsook uit de opname ervan in titel X van het Burgerlijk Wetboek, dat moet worden aangenomen dat de in het geding

zijnde bepaling van toepassing is op alle leningsovereenkomsten en niet alleen op de hypothecaire leningen.

B.6.2. Door het maximumbedrag van de wederbeleggingsvergoeding die de kredietnemer aan de kredietgever is verschuldigd, vast te stellen op zes maanden interest, heeft de wetgever de contractuele vrijheid van de partijen bij de leningsovereenkomst beperkt.

B.6.3. Volgens de parlementaire voorbereiding van de in het geding zijnde bepaling beoogde de wetgever in hoofdzaak de kredietnemers die weinig ervaring hebben met het krediet, te beschermen tegen de onrechtmatige wederbeleggingsvergoedingen die door professionele geldschieters worden geëist.

In dat opzicht dient er mee rekening te worden gehouden dat de wetgever, met eenzelfde oogmerk, ook sommige categorieën van kredietnemers beschermt tegen het opleggen van overdreven wederbeleggingsvergoedingen, zelfs wanneer die kredietnemers geen lening hebben gesloten in de zin van titel X van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 12, § 1, vijfde lid, van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet bepaalt dat de wederbeleggingsvergoeding die verschuldigd is door de schuldenaar die een dergelijk krediet vervroegd terugbetaalt, niet meer mag bedragen dan drie maanden interest. Artikel 23 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet voorziet eveneens in een regulerend mechanisme voor de wederbeleggingsvergoeding die de kredietgever kan eisen in geval van een vervroegde terugbetaling van het krediet door de consument. Hetzelfde geldt voor artikel 27*bis* van dezelfde wet wanneer de consument ertoe wordt verplicht zijn krediet vervroegd terug te betalen.

Voorts beperkt artikel 8, 2°, van het koninklijk besluit nr. 225 van 7 januari 1936 « tot reglementering van de hypothecaire leeningen en tot inrichting van de contrôle op ondernemingen van hypothecaire leeningen » het maximumbedrag van de wederbeleggingsvergoeding die door de hypothecaire kredietgever kan worden geëist, tot zes maanden interest.

B.6.4. Gelet op het door de wetgever nagestreefde doel is het verantwoord dat de beperking van de contractuele vrijheid, opgelegd bij de in het geding zijnde bepaling, niet werd uitgebreid tot de overeenkomsten voor een kredietopening die traditioneel worden gebruikt in zakenrelaties.

In de praktijk vertoont de overeenkomst voor de opening van een niet-wederopneembaar krediet weliswaar grote gelijkenissen met een leningsovereenkomst. Toch valt die daarmee niet helemaal samen, noch vanuit een juridisch oogpunt, noch vanuit een economisch oogpunt. De overeenkomst voor een kredietopening maakt het de gecrediteerde immers mogelijk de daadwerkelijke inbezitstelling van de fondsen en, bijgevolg, de betaling van interesten uit te stellen. Bovendien zou de aanvaarding, door de gecrediteerde, van een hoge wederbeleggingsvergoeding hem kunnen toelaten een meer voordelige interestvoet te verkrijgen.

In elk geval kunnen de gelijkenissen die tussen beide overeenkomsten bestaan, op zich de wetgever niet ertoe verplichten de van het gemeen verbintenissenrecht afwijkende maatregel, bepaald in artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek, uit te breiden tot elke soort van analoge overeenkomst, zonder rekening te houden met de bijzondere economische context waarin hij daarvan gebruik maakt.

De wetgever zou niet kunnen worden verweten bepaalde prioriteiten te hebben vastgelegd en van het gemeen verbintenissenrecht alleen te hebben afgeweken teneinde de categorieën van kredietnemers te beschermen die hij vermocht te beschouwen als de zwaksten.

Gelet op de ruime beoordelingsmarge waarover de wetgever beschikt, zouden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet echter evenmin beletten dat hij de bescherming tegen overdreven hoge wederbeleggingsvergoedingen, vervat in artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek, uitbreidt tot de overeenkomsten voor een kredietopening.

B.6.5. Voor het overige dient opgemerkt dat, in het kader van een overeenkomst voor een kredietopening, de gecrediteerde niet elk rechtsmiddel wordt ontzegd om misbruiken van de schuldeiser te bestrijden. Het is immers niet uitgesloten dat hij de aansprakelijkheid van zijn geldschieter in het geding kan brengen wanneer die laatste een kennelijk overdreven wederbeleggingsvergoeding eist.

B.7. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 1907*bis* van het Burgerlijk Wetboek schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 7 augustus 2013.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

R. Henneuse